Dokumentą elektroniniu parašu
pasirašė MINDAUGAS,DOCAITIS
Data: 2026-10-22 23:42:02

VšĮ „Girių inspekcija“
Taikus judėjimas už gyvosios gamtos išsaugojimą
Juridinio asmens kodas 306625563 | Didlaukio g. 42-8, LT-08330 Vilnius
Tel. +370 679 34089 | giriuinspekcija@gmail.com

Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai
Kopija: Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai

2026 m. spalio 22 d. Nr. GI-2026-10-22-01
Vilnius

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS PROJEKTO „RAIL BALTICA“ ĮGYVENDINIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TAIS NR. 26-13048)

TAIS projekto Nr. 26-13048

VšĮ „Girių inspekcija“, atstovaudama gyvosios gamtos ir suinteresuotos visuomenės interesams, teikia pastabas dėl 2026 m. spalio 7 d. registruoto projekto „Rail Baltica“ įgyvendinimo įstatymo. Pripažindami projekto strateginę reikšmę, pabrėžiame: infrastruktūros įgyvendinimo spartinimas negali reikšti silpnesnės miškų, biologinės įvairovės, „Natura 2000“ teritorijų apsaugos ar formalaus visuomenės dalyvavimo. Siūlomi pakeitimai turi būti tikslūs, proporcingi ir suderinami su Europos Sąjungos aplinkosaugos teise.

1. Aplinkosaugos teisės viršenybė ir apsaugos zonos – 1 str. 2 d., 11 str. 1 d. 9 p.

Vertinimas. Įstatymo projekto 1 str. 2 d. numatyta plati specialiojo įstatymo pirmenybė Miškų, Saugomų teritorijų, PAV ir kitiems įstatymams. Pagal 11 str. 1 d. 9 p. darbus būtų galima vykdyti neatsižvelgiant į galiojančias specialiąsias žemės naudojimo sąlygas ar apsaugos zonas, jeigu jų pakeitimas ar panaikinimas tik numatytas teritorijų planavimo sprendiniuose. Tokia formuluotė sudaro riziką pradėti negrįžtamus darbus iki teisėto apsaugos režimo pakeitimo.

Siūlome. 11 str. 1 d. 9 p. išbraukti galimybę nepaisyti dar galiojančių specialiųjų žemės naudojimo sąlygų ir apsaugos zonų. 1 str. papildyti sakiniu: *„Šio įstatymo nuostatos netaikomos taip, kad būtų apriboti privalomi poveikio aplinkai vertinimo, strateginio pasekmių aplinkai vertinimo, „Natura 2000“ teritorijų apsaugos ir visuomenės dalyvavimo reikalavimai.“*

2. Suminis poveikis ir projekto pakeitimai – 8 str. 6 d., 11 str. 1 d. 4 p.

Vertinimas. 8 str. 6 d. kitos transporto infrastruktūros suminis taršos poveikis būtų vertinamas tik įgyvendinančiosios institucijos prašymu. 11 str. 1 d. 4 p. numatoma netaikyti atrankos dėl PAV veiklos keitimo ar išplėtimo atvejais, jeigu PAV kada nors atliktas. Tai neleidžia užtikrinti nepriklausomo naujų ir kaupiamųjų padarinių įvertinimo, kurio reikalauja Direktyva 2011/92/ES.

Siūlome. 8 str. 6 d. išbraukti žodžius, siejančius suminį vertinimą tik su projekto vykdytojo prašymu; 11 str. 1 d. 4 p. išbraukti. Dėl pakeitimų ir išplėtimo PAV atranka turi būti atliekama pagal bendruosius reikalavimus, vertinant ir kitų infrastruktūros objektų poveikį.

3. Pasenę tyrimai negali būti automatiškai pratęsiami – 8 str. 7 d.

Vertinimas. Siūloma antrą kartą pratęsti PAV sprendimų ir atrankos išvadų galiojimą ir nustatyti, kad nauji biologinės įvairovės lauko tyrimai neatliekami. Per kelerius metus gali pasikeisti saugomų rūšių radavietės, miško buveinių būklė, hidrologinės sąlygos ir susiformuoti naujos mikrobuveinės.

Siūlome. Išbraukti 8 str. 7 d. paskutinį sakinį. Įrašyti: *„Kai turimi biologinės įvairovės duomenys yra pasenę, pasikeitė gamtinės sąlygos arba atsirado naujų duomenų apie saugomas rūšis ar buveines, kompetentinga institucija nustato, kokius papildomus sezoninius lauko tyrimus būtina atlikti prieš priimant sprendimą.“*

4. „Natura 2000“, kertinės buveinės ir kompensacinės priemonės – 8 str. 8 d.

Vertinimas. Žemės sklypų formavimas buveinėms atkurti kitoje teritorijoje savaime nėra teisė sunaikinti esamas buveines. Buveinių direktyvos 6 str. 3–4 d. nustato vertinimo, alternatyvų ir tik išimtiniais atvejais taikomų kompensacinių priemonių seką. Papildomai būtina vertinti kertines ir potencialias kertines miško buveines (KMB/PKMB) bei brandžius medynus, net kai jiems nesuteiktas atskiras teisinis apsaugos statusas.

Siūlome. 8 str. 8 d. įrašyti aiškią nuorodą į Buveinių direktyvos 6 str. 3–4 d. sąlygas ir reikalavimą įvertinti realias trasos alternatyvas, prieš svarstant kompensavimą. Viešai pateikti projekto trasų sankirtų su „Natura 2000“, EB svarbos buveinėmis, KMB/PKMB, saugomų rūšių radavietėmis ir senais medynais žemėlapius bei numatytų priemonių veiksmingumo pagrindimą.

Pagrindimas iš ankstesnės praktikos. 2024 m. lapkričio 19 d. kreipėmės dėl Dubravos regioninio padalinio planuoto 216,80 ha reprezentatyviųjų plotų išbraukimo. VMU 2024 m. gruodžio atsakyme patvirtino apie 217 ha išbraukimą ir kaip vieną priežasčių tiesiogiai įvardijo „Rail Baltica“ ir kitus kelių projektus. Taigi FSC savanoriško saugojimo tinklo pakeitimai jau susiję su šiuo projektu; būtina skaidriai įvertinti konkrečias pašalintų vertingų plotų ribas. Ruškytė ir kt. (2021, Journal of Forest Science, DOI 10.17221/64/2021-JFS) nustatė, kad KMB tinklas padeda saugoti biologinę įvairovę, tačiau jo tęstinumui grėsmę kelia savanoriškas apsaugos pobūdis.

5. Veiksmingas visuomenės dalyvavimas – 8 str. 3 ir 9 d., 11 str. 1 d. 1 p.

Vertinimas. Naujai įtrauktų sklypų savininkams numatoma tik individualiai pranešti, derinimą pradedant dar nepasibaigus pasiūlymų terminui. Įgyvendinančiosios institucijos prašymu planavimo, SPAV ir PAV procedūrų terminai būtų trumpinami perpus, o projektinių pasiūlymų viešinimo reikalavimai netaikomi. Tai gali apriboti galimybę laiku gauti informaciją ir dalyvauti svarstant alternatyvas. Direktyvos 2011/92/ES 6 str. 7 d. PAV ataskaitos viešam svarstymui nustato bent 30 dienų terminą.

Siūlome. Išlaikyti pakartotinį viešinimą, kai sprendiniais paveikiami nauji asmenys ar atsiranda naujas reikšmingas poveikis, ir nederinti iki pastabų termino pabaigos. 8 str. 9 d. papildyti: *„Šioje dalyje nustatytas terminų trumpinimas netaikomas visuomenės informavimo ir dalyvavimo procedūroms tiek, kiek tai prieštarautų Europos Sąjungos teisės reikalavimams arba neužtikrintų veiksmingo visuomenės dalyvavimo.“* 11 str. 1 d. 1 p. išsaugoti projektinių pasiūlymų viešinimą, kai galimas reikšmingas poveikis aplinkai.

6. Miškų ribų tikslumas ir trasos poslinkiai – 8 str. 5 d., 11 str. 4–5 d.

Vertinimas. Valstybinės reikšmės miškų plotų schemų tikslinimui siūloma nereikalauti sklypų planų su koordinatėmis. 11 str. 4–5 d. leidžiamas statinio vietos iki 10 m poslinkis be naujo statybą leidžiančio dokumento ir preziumuojama atitiktis planavimui. Toks poslinkis gali būti lemiamas ties nedidele KMB, saugomos rūšies radaviete ar upelio pakrante. Finansų ministerija taip pat pasiūlė 8 str. 5 d. atsisakyti.

Siūlome. Išbraukti 8 str. 5 d. numatytą duomenų lengvatą. Nustatyti, kad visi poslinkiai turi likti jau įvertinto poveikio ribose, o galintys paveikti naujas gamtines vertybes reikalauja atnaujinto vertinimo ir atitinkamų leidimų; atsisakyti besąlyginės 10 m atitikties prezumpcijos.

7. Želdinių apsauga ir ankstyvi darbai – 11 str. 1 d. 2 p., 11 str. 2 d. 4 p.

Vertinimas. Siūloma netaikyti leidimų saugotiniems želdiniams šalinti ir jų atkuriamosios vertės kompensavimo reikalavimų. Taip pat po statybą leidžiančio dokumento išdavimo medžius ir krūmus būtų galima šalinti dar neturint techninio darbo projekto. Tai gali lemti negrįžtamą žalą prieš tiksliai apibrėžiant darbų apimtį ir apsaugos priemones.

Siūlome. Išbraukti bendrą saugotinų želdinių leidimų ir kompensacijų išimtį. Iki medžių, krūmų ir kelmų šalinimo reikalauti tikslaus darbų ploto, aktualios biologinės įvairovės patikros, galutinai patvirtintų poveikio mažinimo priemonių ir visų pagal atitinkamą teritorijos režimą privalomų sprendimų.

Papildomas procesinis prašymas. Prie mūsų peržiūrėtos TAIS derinimo medžiagos neradome įstatymo projekto aiškinamojo rašto. Prašome jį paskelbti kartu su išimčių būtinumo ir proporcingumo vertinimu, palyginimu su esamu reguliavimu, miškų ir buveinių sankirtų žemėlapiais, alternatyvomis bei numatomo poveikio mažinimo priemonių aprašu. Jei šie dokumentai nebuvo pateikti viešam derinimui, prašome sudaryti papildomą realią galimybę teikti pastabas po paskelbimo. Prašome parengti motyvuotą atsakymą į kiekvieną siūlymą ir pateikti derinimo pažymą.

Atsižvelgdami į nurodytas rizikas, siūlome neteikti įstatymo projekto priimti, kol nepašalintos išvardytos aplinkosaugos ir visuomenės dalyvavimo apsaugos spragos.

Pažymime, kad šios pastabos teikiamos įgyvendinant visuomenės teisę dalyvauti priimant sprendimus aplinkosaugos klausimais. Orhuso konvencijos 6 straipsnyje įtvirtinto ankstyvo ir veiksmingo dalyvavimo bei 8 straipsnyje numatyto visuomenės įtraukimo rengiant aplinkai reikšmingus bendro pobūdžio norminius aktus principai reikalauja, kad pastabas būtų galima pateikti turint visą reikšmingą informaciją, o jos būtų iš esmės apsvarstytos. Prašome šiuos principus užtikrinti pagal jų taikymo sritį.

Pagarbiai,

VšĮ „Girių inspekcija“ vadovas Mindaugas Docaitis